

УДК 811.161.2: 821 (477)

Воронюк І. О.¹

Садікова С. О.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. УФКС-310 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ФЕМІНІТИВІВ В ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОМУ І НАУКОВОМУ СТИЛЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Фемінітиви, за твердженням лінгвістів, не є новим явищем в українській мові. Їх зафіксовано у словниках, художній літературі, вони активно використовуються в засобах масової інформації та усному мовленні. Однак сьогодні, з посиленням демократизаційних процесів, зокрема ролі жінок у суспільстві, з потреби дистанціювання від чужомовних дискурсів, активізується вивчення гендерної культури, набуває ще більшої актуальності дослідження тих змін, що відображаються і в мові, адже вона активно реагує на суспільні зміни. Різні гендерні аспекти мови досліджували В. Горпинич, І. Ковалик, С. Лагдан, І. Ладика, О. Малахова, Н. Собецька, Л. Ставицька, Л. Таран, О. Тараненко, Н. Шеховцова та ін. Метою цього дослідження є з'ясувати особливості вживання найменувань осіб жіночої статі в офіційно-діловому та науковому стилях. Ця проблема є актуальною, адже нова редакція українського правопису 2019 року тільки подає суфікси, за допомогою яких можна утворити подібні назви, не вказує на стилі мовлення, у яких фемінітиви доречні, не пропонує і варіантів жіночих назв посад чи професій.

Наприклад, в офіційних документах, розміщених на сайті Міністерства освіти і науки України за 2020-2021 рр., – законах, наказах, листах, протоколах фемінітиви відсутні. У них фіксуємо: *генеральний директор директорату науки та інновацій Юлія Безвершенко, генеральний директор директорату професійної освіти Ірина Шумик, заступник міністра Віра Рогова, заступник міністра Любомира Мандзій, заступник міністра Світлана Даниленко, секретар Громадської ради при МОН України Віра Іванчук, т.в.о. державного секретаря Світлана Криштоф та ін.* А от у публіцистичний, розмовний та художній стилі проф. О. Пономарів не радить переносити риси офіційно-ділового стилю, де підкреслюється не стать, а посада чи службова роль, бо тоді такі конструкції суперечитимуть нормам літературної мови (у них слід вживати: *журналістка, викладачка, кореспондентка* тощо). Загалом можна констатувати і певні лексичні лакуни в найменуваннях жіночих професій, наприклад, відсутні відповідники жіночого роду у всіх складних назвах посад, звань (*головний*

бухгалтер, віце-прем'єр, старший викладач, статист-дослідник, змінний майстер). Однак у документах ця проблема знімається шляхом узгодження в жіночому роді дієслова з прізвищем жінки, яка обіймає цю посаду (*директор Тетяна Іваненко оголосила, декан Валентина МIRONENKO рекомендувала*).

Окремі випадки вживання фемінітивів фіксуємо в науковому стилі. Зокрема традиційно у формі жіночого роду вживаються найменування загального характеру (*перекладачка, авторка, дослідниця*). Усе частіше чуємо у науковому та офіційно-діловому стилях фемінітиви *професорка, завідувачка кафедри, кандидатка наук, вчена* тощо.

Отже, у наш час спостерігаємо активізацію фемінітивотворення, вироблення їх словотвірних типів, особливо у професійній сфері, адже науковий та офіційно-діловий стилі є найбільш суворими щодо використання фемінітивів. У них іменники на означення фаху, посади, звання слід уживати в чоловічому роді. Однак наявність розрізнення граматичних родів у таких назвах дає змогу розкрити думку більш точно, а також наближає до загальноєвропейської мовної традиції.